

REOSIGURANJE I COVID-19: ISKUSTVA IZ 2020. I PROBLEMATIKA ISKLJUČENJA ZARAZNIH BOLESTI IZ UGOVORA O REOSIGURANJU ZA 2021.

Sažetak

Svijet se suočavao sa zaraznim bolestima i ranije, ali u zadnjih nekoliko decenija ni jedna zarazna bolest nije dosegla pandemijske razmjere poput Covida-19. Uticaj ove bolesti na sve oblasti života i na sve privrede je bio sveobuhvatan i do sada nezabilježen – i još uvijek je prisutan. I osiguranje i reosiguranje su u značajnoj mjeri pogođeni usljed Covid-19, te se ponovo uvidjelo da je preuzimanje rizika bilo postavljeno na nedovoljno razrađenim uvjetima pokrića koji nisu obuhvatili opasnost zaraznih bolesti. Karakteristično je da su štetama bile obuhvaćene i one vrste osiguranja za koje se nije očekivalo da mogu biti pogođene ovakvim događajem. Poput promjena koje su prije 20-tak godina uslijedile nakon velikih šteta od prirodnih opasnosti, prvenstveno poplava, kada su u ugovore o reosiguranju uvedena ograničenja u pogledu šteta nastalih iz jednog katastrofalnog događaja, tako nakon proteka vremenskog perioda od par decenija imamo novi trend kod dogovaranja pokrića reosiguranjem – isključenje zaraznih bolesti kroz razne vrste klauzula koje tržište reosiguranja zahtijeva. Jedan broj klauzula je sačinjen od strane strukovnih udruženja, ali znatan broj društava za osiguranje i reosiguranje je koncipirao vlastite klauzule isključenja zaraznih bolesti. Uz primjenu tih klauzula bi se transfer rizika u reosiguranje mogao nastaviti i u budućnosti. Pri tome bi se izbjeglo izlaganje rizicima vezanim uz zarazne bolesti, koji nisu procjenjivani niti je za njih naplaćena premija, a čije ostvarenje je donijelo ogromne štete industriji reosiguranja tokom 2020. godine. Klauzule isključenja su pripremljene za korištenje u različitim vrstama osiguranja i prilagođene vrsti osiguranja na koju se primjenjuju, uz sveobuhvatnu definiciju zaraznih bolesti koja je karakteristična za sve takve klauzule.

Ključne riječi: Covid-19, zarazna bolest, pandemija, rizik, štete, klauzule isključenja, vrste osiguranja

* Bosna reosiguranje d.d., direktor, kontakt: zlatan.filipovic@bosnare.ba

Iskustva iz 2020.

Kad smo ušli u 2020. godinu, nije bilo nikoga ko bi mogao i pomisliti da će nakon samo nekoliko mjeseci doći do potpune transformacije načina života i poslovanja na cijelom svijetu. Proslave dočeka nove, 2020. godine su održane na svim tradicionalnim i netradicionalnim mjestima – Sydneyu, Londonu, Dubaiu, New Yorku, Rio de Janeiru, Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Skopju, Budvi, Splitu, Podgorici, Novom Sadu, Sarajevu, Banja Luci, Mostaru... na otvorenom, uz mnoštvo posjetilaca i zabavni program. I bez maski i sredstava za dezinfekciju.

Početak marta 2020., nakon uznemirujućih vijesti iz Kine i iz Italije, te nekih drugih dijelova svijeta, počelo se nešto više govoriti i o slučajevima obolijevanja od Covida-19 u našoj regiji, u Banja Luci, u Sarajevu. Na kratkom boravku u Makarskoj u tom periodu čuo sam i priču o prvom zaraženom Makaraninu, navodno taksisti koji je neke strane goste vozio na aerodrom u Split. Bolest je došla ne samo u veće gradove, već i u male, koji su van uobičajenih ruta i koji nisu velike destinacije, ali jesu turistički gradovi. Postajalo je sve jasnije da Covid-19 prerasta u pandemiju, da svijet predstavlja jednu veliku, dobro povezanu zajednicu u kojoj se transfer oboljenja iz jednog kraja svijeta u drugi dešava za onoliko vremena za koliko treba avionu da poleti iz jednog grada i sleti u drugi, a da su nosioci bili turisti, poslovni ljudi, domaći ljudi koji rade van svoje zemlje.

Anegdotalno sada zvuči da je krajem januara 2020. u Sarajevo stigla grupa turista iz – Wuhana. Po planu putovanja, sletjeli su u Milano, obišli su Hrvatsku i BiH, zaustavljajući se na Plitvicama, obišli su Dalmaciju, noćili u Neumu, posjetili Mostar, noćili u Sarajevu i nastavili putovanje autobusom prema Srbiji. Administracije sve tri zemlje su izjavljivale kako će njihov dolazak i boravak biti siguran po stanovništvo i da će im na prelasku granice biti izmjerena temperatura. Rezultat njihovog sigurnog boravka je bio zaražen turistički vodič¹.

Još uvijek u tom trenutku svijest o problemima koji će nastati usljed pandemije nije bila razvijena. Da će doći do zatvaranja kvartova, gradova, regija, država, prekida putovanja i prevoza robe. Prekida poslovanja za brojne segmente privrede. Izolacija država i zabrana izvoza zaštitnih sredstava i druge robe uz razne protekcionističke mjere, čak i unutar EU, što je pokazalo njenu suštinsku i veliku ranjivost. Još jednom se pokazalo kao istinito da u takvim teškim vremenima talog ispliva na površinu. Ali i da se u takvim trenucima pokazuju pravi ljudi i pravi heroji.

No, svi smo mi već u drugoj godini življenja u pandemijskom okruženju. I kao što je život dramatično izmijenjen i nove okolnosti dramatično utječu na sve nas kao i pojedince, tako su utjecale i na sve poslove uključujući i osiguranje i reosiguranje.

1 <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/ovo-je-autobus-s-kojim-je-koronavirus-stigao-u-bih/381550>

Povećana smrtnost, troškovi liječenja, prekidi lanaca snabdijevanja, kašnjenje isporuka, kvarenje robe u blokiranim kamionima, zabrana rada, gubitak tržišta, prekidi poslovanja, smanjen broj putovanja, višak broja prevoznih sredstava svih vrsta, otkazi sportskih, kulturnih i zabavnih događaja, smanjenje potražnje za osiguranjem – sve to i više od toga je proizašlo iz pandemije Covida-19.

Willis Towers Watson je tako u članku objavljenom 01.05.2020. procijenio da će štete iznositi između 32 i 80 milijardi USD², sa procenom od 11 milijardi USD ako pandemija potraje 3 mjeseca, 32 milijarde USD ako potraje šest mjeseci, a najveću štetu po osiguranje bi proizvela ukoliko dosegne razmjere pandemije gripe iz 1918.

Nakon skoro pune godine dana, Reinsurance News je objavio pregled šteta³ koje su vodeća društva pretrpjela, a koji je sačinila firma PeriStrat LLC iz Züricha.

Ukupne štete prema tom pregledu su iznosile 35,755 milijardi USD, a pojedinačno po društvima, od društva sa najvećim štetama i rezervacijama po Covidu-19 naniže, tabela izgleda ovako:

Društvo	Pretrpljena šteta
Lloyd's	4,995 milijardi USD
Swiss Re	4,350 milijardi USD
Munich Re	4,148 milijardi USD
AXA	1,830 milijardi USD
Allianz	1,450 milijardi USD
Hannover Re	1,450 milijardi USD
Berkshire Hathaway	1,401 milijardi USD
Chubb	1,378 milijardi USD
AIG	1,093 milijarde USD
Insurance Australia Group	884 miliona USD
Zurich	821 milion USD
QBE	785 miliona USD
SCOR	688,4 miliona USD
Liberty Mutual	680 miliona USD
Fairfax Financial Holdings	668,7 miliona USD

2 https://finance.yahoo.com/news/covid-19-general-insurance-losses-142717333.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuYmluZy5jb20v&guce_referrer_sig=AQAAACxQbL4_YlFIZBixasSk6cqZfDvKjr4HvMrycEoPlkz9JcCWN35S5pAOMbj3x6SycLYA-Cfu7g4XTAScVtoOgv96wCOcEUv3WGYti9Odu9rgqplBBVEcBMsnlfdaST67gH-Q_3otuhh2m6rJ-SMAIBfKel-ZEVmhraJ3zupREftpe

3 <https://www.reinsurancene.ws/covid-19-insurer-reinsurer-loss-reports/>

Društvo	Pretrpljena šteta
The Hartford	519 miliona USD
Everest Re	511 miliona USD
Hiscox	475 miliona USD
MS&MD	466,8 miliona USD
Mapfre	444,4 miliona USD
Alleghany (TransRe)	415 miliona USD
Partner Re	371,8 miliona USD
Mobiliar	371,8 miliona USD
Markel	360,4 miliona USD
RSA	360,4 miliona USD
AXIS Capital	360 miliona USD
RenaissanceRe	352 miliona USD
Talanx (bez Hannover Rea)	350 miliona USD
Beazley	340 miliona USD
Tokio Marine	320 miliona USD
Legal & General	280 miliona USD
Arch Capital Group	272 miliona USD
Travelers	272 miliona USD
Generali (samo P&C)	223,6 miliona USD
CNA	195 miliona USD
Aspen	181,2 miliona USD
W. R. Berkley	177,7 miliona USD
Suncorp	164,5 miliona USD
Sirius	153 miliona USD
QIC Group	141 milion USD
Aviva	138,4 miliona USD
Helvetia	103,8 miliona USD
American Financial Group	95 miliona USD
Cincinnati Financial	84,4 miliona USD
Baloise	77,6 miliona USD
ARGO Group	73,2 miliona USD
Sompo	58,8 miliona USD
CCR Re	56,6 miliona USD
Enstar	56,3 miliona USD
Fidelis	48 miliona USD
Third Point Re	46,6 miliona USD

Društvo	Pretrpljena šteta
Lancashire Holdings	42 miliona USD
Selective Insurance Group	33,8 miliona USD
The Hanover	19 miliona USD
RLI Corp	17,3 miliona USD
ProAssurance	10 miliona USD
Watford Re	5,2 miliona USD

Podaci koji su dati su ažurirani na različite datume, a iako je iz liste očito da su uključeni i najveći reosiguratelji kao i veliki osiguratelji, na njoj nema podataka sa nekih značajnih tržišta i za značajna društva, poput onih iz Kine, Indije, Koreje, Rusije...

Kod odluke da iz pregleda koji je objavio Reinsurance News prepisem sva navedena društva rukovodio sam se utiskom da na tržištima regije nije dovoljno prepoznato o kolikim štetama se radi te da je zbog ovih šteta došlo do pooštavanja uvjeta reosiguranja kod obnove na 01.01.2021. i uvođenja dodatnih restrikcija u ugovore o reosiguranju.

O trendovima na tržištu osiguranja i reosiguranja se oglasio i EY, a što je objavio Reinsurance News 22.03.2021.⁴ Analitičari EY vjeruju da je pandemija prilika da se „globalna industrija osiguranja/reosiguranja reformira u skladu sa novim društvenim stvarnostima i potrebama tržišta“. U svjetlu velikih gubitaka proisteklih od pandemije, EY smatra da pred društvima za osiguranje i reosiguranje predstoje teški izbori zbog ozbiljnog ekonomskog pritiska, niskih kamatnih stopa i velikog pritiska na rezerve kapitala i likvidnost, a da su sve opcije otvorene – automatizacija, prodaja operacija koje nisu osnovni posao, restrukturiranje i povjeravanje obavljanja dijela poslova pružateljima usluga van društva (outsourcing).

Ima, naravno, i optimističnijih viđenja da će pandemija dugoročno poboljšati penetraciju osiguranja.

Uobičajeno takvo otvrdnjavanje tržišta prati i priliv novog kapitala, koji traži mogućnosti za bolji povrat od onog koji trenutna privredna situacija u svijetu omogućava. Tako je kapital u reosiguranju na kraju 2020. godine iznosio prema procjeni Willis Rea 658 milijardi USD, što je bilo za 7% više u odnosu na godinu ranije. Više premijske stope i poboljšanja uvjeta pokriva su zasigurno doprinijela povećanom prilivu kapitala.

Už životna osiguranja i na primjeru osiguranja otkaza pojedinih događaja (poput teniskog turnira Wimbledon gdje se očekuje da će osiguranje platiti preko 100 miliona GBP zbog otkaza, te Olimpijskih igara koje su trebale biti

⁴ <https://www.reinsurancene.ws/covid-an-opportunity-for-industry-to-remake-itself-ey/>

održane u Tokiju. Prebačene su na 2021., a bile su osigurane po raznim osnovama na 2,6 milijardi USD za slučaj otkaza. Na koncu, Igre su održane uz značajno smanjeno prisustvo publike), kao veliko pitanje se pojavilo pokrivanje prekida poslovanja. Ovo pitanje je izraženo u SAD, UK i Australiji, ali i u Francuskoj i Njemačkoj, jer su društva za osiguranje osporavala plaćanje šteta po prekidu poslovanja usljed pandemije, te je došlo do velikog broja sudskih tužbi koje su osiguranja u pravilu gubila. Naime, ukoliko nije bilo vrlo jasnog isključenja virusa ili epidemije/pandemije kao uzroka nastanka štete, sudovi su zauzeli stav da presuđuju u korist ugovarača, odnosno osiguranika. Uz svjesnost moje moguće pristranosti u ovakvim slučajevima, vjerujem da je to bio i zgodan način da se države oslobode plaćanja pomoći pogođenim poslovima.

Postojala je i bojazan da će se povećati broj zahtjeva po osnovu osiguranja od odgovornosti za pogreške i propuste (D&O), posebno u pogledu savjetovanja klijenata kakvo im je osiguranje trebalo, no čini se da do ovog trenutka to nije postala neuralgična tačka.

U takvim okolnostima bilo je sasvim očekivano i razumljivo da su društva za osiguranje i reosiguranje htjela da se zaštite u budućnosti od šteta nastalih usljed rizika za koje su smatrali da nisu pokriveni i koji nisu ni uzeti u obzir kod kalkulacije premije, a pogotovo ne na način da se uzme u obzir pandemija i dugotrajni globalni problem koji je prouzrokovala.

Stoga su posegnuli za izričitim isključenjima, zahtijevajući kod obnove ugovora o reosiguranju prihvatanje klauzula o isključenju zaraznih bolesti.

Evo šta je o tome rekao Walter Kielholz, predsjednik Swiss Rea, a što je prenio Reinsurance News od 22.03.2021.⁵: „Povlačenje industrije iz pokrića pandemije je neizbježno jer je ova opasnost još jednom dosegla limite osigurljivosti“. Iako se Swiss Re pripremao za pandemiju i ranije, pretpostavke su bile da će se štete desiti na strani životnih osiguranja, ali su ranije nezabilježena zatvaranja poslovanja naredbama vlasti i ograničenja vezana za putovanja dovela do neviđenih troškova po industriju osiguranja. Stoga po njemu nije iznenađenje da je privatno tržište osiguranja išlo ka isključenju rizika pandemije kod obnove jer su društva bila u opasnosti da izgube podršku investitora. Dalji razvoj pokrića vidi samo u privatno-javnom partnerstvu koje bi omogućilo da se naprave novi vidovi pokrića, uz vladu koja bi preuzela pokriće nakon određenog iznosa.

Osvrnuo se i na preveliku likvidnost, te procjenjuje da se vlade neće usuditi podizati poreze u bliskoj budućnosti, niti će se centralne banke usuditi da podignu kamatne stope, jer političari koji žele biti ponovo izabrani na svoje funkcije neće podržati takve akcije. Shodno tome, jedini izlaz iz takve situacije je inflacija koja će vjerojatno teret staviti na leđa štediša i društava za osiguranje čime će se dug vrlo sporo smanjivati. Kielholz, koji to naziva i erozijom

⁵ <https://www.reinsurancene.ws/pandemic-reached-the-limits-of-insurability-swiss-res-kielholz/>

vrijednosti novca, siguran je da ćemo svi iskusiti inflaciju, iz različitih razloga. Ne odmah, ali uskoro. Neće svugdje biti ista, ali sigurno će se desiti u SAD.

Problematika isključenja zaraznih bolesti iz ugovora o reosiguranju za 2021.

Neke naše kolegice i kolege su u razgovorima za obnovu, ali i nakon obnove, naveli da štete ne potiču od njih ili sa naših tržišta, što je i argument koji moje društvo koristi sa stranim partnerima kod obnove ugovora o reosiguranju, ali globalni strani reosiguratelji kod kojih plasiramo posao se nisu previše obazirali na to, a još i manje će se obazirati u budućnosti, s obzirom da i oni imaju zadate poslovne ciljeve. Pooštravanje uvjeta reosiguranja je neminovno i zasigurno će potrajati barem dok se ne vidi početak kraja ove pandemije.

Da pogledamo sada kako su izgledale klauzule isključenja rizika zaraznih bolesti kod obnove ugovora o reosiguranju za 2021. godinu na koje smo naišli. Nažalost, i u ovom slučaju nije postojala neka standardna klauzula, već su se na tržištu pojavile brojne, kraće i duže klauzule, koje su pripremali brokeri, pojedina društva, kao i neke institucije, odnosno udruženja. Svakako, klauzule koje ćemo spomenuti ne predstavljaju konačni broj, jer smo sigurni da ih ima dosta više, a da će za 2022. godinu moguće biti i doradene i proširene.

Lloyd's Market Association (LMA) je izdao niz takvih klauzula, a samo neke od njih su:⁶

- LMA5394, dizajnirana za ugovore o reosiguranju imovine
- LMA5394 modified all perils, dizajnirana za ugovore o reosiguranju imovine, te modificirana za sve opasnosti, a uključuje i vremenski element (prekid poslovanja – šomaž)
- LMA5396, dizajnirana za isključenje rizika zaraznih bolesti kod polica odgovornosti
- LMA5500, dizajnirana za isključenje infektivnih ili zaraznih bolesti čije je izbijanje proglašeno od strane Svetske zdravstvene organizacije (WHO), a za police osiguranja nezgode, i bolesti
- LMA5501, dizajnirana za isključenje političkog rizika iz akcija vlasti da kontroliraju, preveniraju, suzbiju ili koje su na bilo koji način vezi sa stvarnom zaraznom bolesti ili sa vjerovanjem da postoji zarazna bolest
- LMA5502, dizajnirana za ugovore o reosiguranju imovine, a koji mogu sadržavati i vremenski element (prekid poslovanja – šomaž) (br. 1)
- LMA5503, dizajnirana za ugovore o reosiguranju imovine, a koji mogu sadržavati i vremenski element (prekid poslovanja – šomaž) (br. 2)

⁶ https://www.lmalloyds.com/LMA/Underwriting/Wordings/LMA/lma_wordings.aspx

- LMA5504, dizajnirana za isključenje zaraznih bolesti kod osiguranja profesionalnih oboljenja
- LMA5505, dizajnirana za rizike po ugovorima o reosiguranju imovine, a koji mogu sadržavati i vremenski element (prekid poslovanja – šomaž) (br. 3)
- LMA5506, dizajnirana za rizike po policama za greške i propuste (Errors & Omissions) u SAD
- LMA5507, dizajnirana da isključi bilo kakvu štetu nastalu direktno ili posredno, ili koja se može pripisati ili je posljedica Covida-19, SARS-CoV-2 ili bilo koje mutacije ili varijacije SARS-CoV-2, kao i usljed bilo kakvog straha ili prijetnje od njih
- LMA5508, dizajnirana za slučajeve otkaza ili napuštanja nekog rizika (Contingency Cancellation / Abandonment risks)
- LMA5509, dizajnirana za slučaj nepojavljivanja na osiguranom događaju (Non-appearance)
- LMA 5510, dizajnirana za ugovore reosiguranja iznenadnih slučajeva (casualty)

Ove klauzule su objavljene u aprilu, maju i junu 2020., te su tako predstavljale rani odgovor tržišta na prijetnje koje je pandemija Covida-19 donijela sa sobom. Neke od njih su prilagođavane u više navrata (npr. za imovinske ugovore, gdje postoji nekoliko verzija), te se u novim verzijama unekoliko umanjivala striktnost početnih verzija, odnosno omogućavao ponovni prihvat u pokriće elemenata koji su isključeni („writeback“).

Karakteristika im je da se poveznica sa zaraznim bolestima postavlja vrlo široko, uz korištenje terminologije kojom se želi zaštititi od šteta usljed zaraznih bolesti općenito (a svakako od Covida-19 koji spada u zarazne bolesti), tako što se navodi da se isključuje pokriće za štete, oštećenje, odgovornost, odštetne zahtjeve, troškove i izdatke bilo koje vrste koji su direktno ili posredno prouzrokovani, ili im je doprinijela, ili su rezultat, ili su nastali zbog ili su u vezi sa zaraznom bolesti ili strahom i prijetnjom (neovisno je li stvarna ili se kao takva doživljava) uslijed zarazne bolesti.

Definicija zaraznih bolesti se unekoliko razlikuje od klauzule do klauzule, posebno u zavisnosti od toga na koju vrstu osiguranja se pojedina klauzula odnosi, ali osnova je ista ili vrlo slična:

Zarazna bolest označava bilo koju bolest koja se može prenijeti putem bilo koje supstance ili sredstva sa bilo kog organizma na drugi kada:

1. Supstanca ili sredstvo uključuje, ali nije ograničena na virus, bakteriju, parazite ili drugi organizam ili njenu varijantu, bilo da se smatra živom ili ne, i
2. Način prenošenja, bilo direktan ili indirektan, uključuje ali se ne ograničava na, prenos zrakom, prenos preko tjelesnih tečnosti, prenos sa

ili na bilo koju površinu ili objekat, čvrsti, tečni ili gasoviti ili između organizama, i

3. Bolest, supstanca ili sredstvo mogu biti uzrok ili bi mogli prouzročiti štetu po ljudsko zdravlje ili ljudsku dobrobit ili mogu biti uzrok ili bi mogli prouzročiti štetu, propadanje, gubitak vrijednosti, utrživosti ili gubitak upotrebne vrijednosti imovine.

I Joint Excess Loss Committee (JELC) je izdao svoje klauzule (početna oznaka njihovih klauzula je JX, JL kao i druge kombinacije s početnim slovom J), kao što su JX2020-09 i JX2020-010, te JL2020-013, koja je dizajnirana za pomorske (marine) rizike i energetske rizike (energy).

Kod klauzule JX2020-009 „Steta uslijed zarazne bolesti“ označava svaku štetu, oštećenje, odgovornost, ili trošak bilo koje prirode, neposredno uzrokovanu ili u velikoj mjeri uzrokovanu ili kojoj je doprinijela ili koja je rezultat ili koja je nastala zbog ili u vezi s bilo kojom od isključenih okolnosti, gdje su takve okolnosti:

- a) zarazna bolest, i/ili
- b) strah ili opasnost, bilo da je stvarna ili percipirana, od zarazne bolesti i/ili
- c) bilo kakva preporuka, odluka ili mjera koja je donesena ili poduzeta da ograniči, spriječi, smanji ili uspori širenje infekcije zaraznom bolešću ili da otkloni ili minimizira zakonsku odgovornost u odnosu na takvu bolest, bez obzira da li je donesena ili poduzeta od strane organa vlasti ili nevladinih pravnih lica ili fizičkih lica i/ili
- d) bilo kakva preporuka, odluka ili mjera koja je donesena ili poduzeta da izmijeni, poništi ili otkloni bilo koju od okolnosti navedenih pod gore navedenom tačkom c), bez obzira da li su je donijeli organi vlasti ili nevladina pravna lica ili fizička lica.

Definicija zarazne bolesti po toj klauzuli je sljedeća:

Zarazna bolest označava bilo koju bolest, bilo poznatu ili nepoznatu, koja se može prenijeti putem bilo koje supstance ili sredstva sa jednog organizma na drugi, gdje:

- a) supstanca ili sredstvo uključuje, ali nije ograničeno na virus, bakteriju, parazite ili drugi organizam ili bilo koju varijantu ili mutaciju prethodno navedenog, bilo da se smatra živom ili ne, i
- b) način prenošenja, bilo direktan ili indirektan, uključuje ali se ne ograničava na ljudski dodir ili kontakt, prenos zrakom, prenos preko tjelesnih tečnosti, prenos sa ili na ili preko bilo kog čvrstog objekta ili površine ili tečnosti ili gasa i
- c) bolest, supstanca ili sredstvo mogu, djelujući samostalno ili u vezi sa drugim komorbiditetima, stanjima, genetskim predispozicijama ili ljudskim imunološkim sistemom uzrokovati smrt, bolest ili tjelesno oštećenje ili

privremeno ili trajno narušiti fizičko ili mentalno zdravlje ili nepovoljno utjecati na vrijednost ili sigurnost korištenja bilo koje vrste imovine.

Neka od društava su klauzule mijenjala i dopunjavala (npr. društvo Collo-nade iz Fairfax grupacije je sebi prilagodilo tekst klauzule LMA5394), neka su donosila svoje klauzule (Gen Re, Hannover Re, na primjer), koje su znatno kraće od klauzula koje su pripremili LMA i JELC.

Broker Aon je pripremio svoje klauzule, poput Aon2499 koja je dizajnirana za imovinske ugovore reosiguranja – za pojedinačne rizike i katastrofe, te Aon2500 za imovinske ugovore reosiguranja, a obje klauzule uključuju i vremenski element, tj. obuhvataju i pokriće prekida poslovanja – šomaž. Također, pripremili su i pregled u kojem se porede klauzule dizajnirane od strane Aon-a i LMA, za ugovore o reosiguranju imovine, gdje se može vidjeti na prvi pogled u kojim klauzulama se radi o apsolutnom isključenju, gdje su isključenja ograničena, koje klauzule sadrže definicije zaraznih bolesti (iako je imaju sve te klauzule), način prenosa (također, sve klauzule), šta zarazne bolesti ugrožavaju (sve klauzule), koje klauzule dopuštaju izuzetke i povrat u pokriće („writeback“), te koje imaju vremenski element uključen u sebi, odnosno spominju pokriće prekida poslovanja – šomaža, kao i njegovu definiciju.

Zaključak

Iz nedavnih kontakata sa brojnim društvima za reosiguranje možemo zaključiti da su ove klauzule tu da bi ostale i nadalje, te da se može očekivati da insistiranja na njihovom uvrštavanju u ugovore o reosiguranju bude još intenzivirano, a da će se pojaviti još veći broj klauzula, čime će njihova upotreba postati još kompliciranija.

Stoga društva za osiguranje trebaju biti oprezna kod preuzimanja rizika i još jednom dobro pogledati uvjete osiguranja po kojima posluju, kako ne bi na sebe preuzeli rizike vezane uz zarazne bolesti, a za koje neće moći dobiti pokriće reosiguranjem.